

„A győzelmet nehéz megemészteni”

Izer Janka beszélget Regős Mátyással

IZER JANKA: Nemrég interjút adtál az irodalmi szekértáborok ma divatos témájában. Milyen szerepet játszik nálad az írói közösség? Szükség(ed) van-e rá?

REGŐS MÁTYÁS: Alkotói szempontból kevésbé van szükségem rá, egy-két barát épp elég, akiknek el lehet küldeni a nyers szövegeket, és őszintén válaszolnak, türelmesen meghallgatnak jó ötleteket és agymenéseket. Ez esetben egyébként nyilván nem a barátság a fő kritérium. Ilyen van is néhány szerencsére, írók és „külsősök” egyaránt. Emberileg viszont fontos a közösség, de elsősorban adottság, nem pedig választás kérdése, hogy gyakran alkotóművészek vagy konkrétan írók társaságában érzem jól magam. Hasonló rögeszméink, képességeink, feladataink vannak, és ezeket egymással könnyebb megbeszélni, mint olyasvalakivel, aki kívül áll ezen. Persze, van „külsős” társaságom is. Egyébként mindig jó, amikor emberek találkoznak, megbeszélnek a világ, az ország és önmaguk dolgait, szóval szükség van rá, jó dolognak tartom az együttműködést, de személyesen – és az alkotás szempontjából – csak egy elég szűk körben érzem létszükségletnek.

– Az elmúlt 5 évben két kislányod született és három köteted jelent meg. Mi a tapasztalatod, van hasonlóság, kapcsolat a kétféle teremtési folyamat között?

– Leginkább különbségek jutnak eszembe. Ha időnként beleolvasok korábbi szövegeimbe, előfordul, hogy már másképp csinálnám, szívem szerint változtatnék a szövegen. Első kötetem kapcsán például már felmerült bennem, hogy ezt egyszer meg is csinálom, de ezzel még várnék néhány évet. Viszont mindezek ellenére az alkotásnak látom a végpontját, a végét legalábbis, hogy egyszer, mondjuk, könyv lesz a szövegből. Motivál, hogyha lassan is, de a végére akarok érni, újra és újra nekifutni, de reménykedni, hogy egyszer elengedem a témát, a szöveget. A gyerek szerintem sosem fog kiíródni belőlem, még akkor se, ha felnőtt. A másik, hogy – bár az alkotási folyamat során is előfordul, hogy néhány pillanat, mondat erejére elvesztem a kontrollt, és nem tudom, mi történt az imént – alapvetően egy szöveg létrejötte felfogható, egy ötéves gyerek értelme és lelke felfoghatatlan, zavarba ejtően titokzatos.

– Több interjúban elhangzott már, hogy a családi krónika szerint nem csak egy képzeletbeli barátod volt. Patyik Fedon mellett Sörivó Sándor, Borivó János és Búzaörlő Alajos is gyakran szerepelt a szüleidnek elmesélt kalandokban. Miért épp Fedont választottad az első köteted szereplőjének?

– Fedon volt közülük a főnök, a legdinamikusabb szellemalak. Egyébként, mint néhány éve kiderült számomra, Fedont idősebbik nővéremtől loptam, ugyanis születésem előtt három évvel már megemlítette egy alkalommal a nevét – ez a családi aranyköpésekből derült ki, anyánk jóvoltából. Mindaddig azt hittem, a Patyik valahogy a Matyiból alakult ki. Egyébként az ő neve a legizgalmasabb.

– És mi lesz a többiekkel? Lesz-e velük valami?

– Nem hiszem. Vagy egyszer előkerülnek, nem tudom. A Tikiben szóba kerül Bársonyszilva, szintén családi állat, varázslatos lény, ő is nővérem agyszüleménye vagy barátja volt, aztán valahogy bekerült a könyvbe.

– Fedon eltűnik, amikor Isten a szívre lép. Mi a kettejük kapcsolata, van-e bennük valami közös?

– Őhozzájuk fordul segítségért a bajbajutott, és ők mondják meg suttogás formájában, hogy jót vagy rosszat csinált az ember. Patyik Fedon jóval egyedibb, sajátosabb törvényszerűségek szerint értékeli, melynek nem szeretet vagy igazság áll a középpontjában, sokkal inkább szabadságvágy, történetmondási kényszer, egyáltalán a szépség és a túlélés vágya. Nem tudom, de úgy sejtem, ők ismernek a legjobban.

– Magyar-hittan tanári szakon végeztél, vallásos, ugyanakkor vegyes felekezetű katolikus-evangélikus családban nőttél fel. Foglalkoztatnak a hit és vallás kérdései, az alkotásaidban viszont nincsenek hangsúlyosan jelen. Mi az oka?

– Nem értek egyet, ha szabad ilyet. Szerintem az első kötetemben is többször feljönnek hitbeli kérdések, élethez és halálhoz való alapvető viszony, de regényeimben is megjelennek a vallásgyakorlás különböző formái és a gyerek azokhoz való viszonya. Az igaz, hogy nem tűnnek fel a halálfélelem vagy a gyász ellen elsődleges megoldásként, de hát sokszor valóban nem találok meg a megoldást vagy nyugvópontot a vallás keretei között.

– Amikor megkérdezik, miért váltottál versről regényre a második könyvedben, azt válaszolod, részben azért, hogy elkerüld az első kötet után gyakori kiégésszerű állapotot, ami sikerült is. Mit gondolsz erről a jelenségről? Mitől van/lehet, miért tud segíteni a műnemváltás?

– A Tűzszekerekben, miután Harold Abrahams megnyerte a százas döntőt Párizsban, az öltözőben oda akar lépni hozzá jó barátja, Aubrey Montague, de Lord Lindsay lebeszéli őt, merthogy a győzelmet nehéz megemészteni. Ha egy kötet nem is olimpiai bajnokság (van, amelyik több is, persze), de hasonló helyzet. Az ember megküzdött valamiért, eggyé vált a céljával, aztán egyik napról a másikra kiürül. A regényírás más munka, mint egy kötetet összerakni, és a különbözőség, az a fegyelem és rendszerűség segített ebben a helyzetben, amelyet a próza többnyire megkíván.

– *Tiki című regényed részben egy saját gyerekkori traumád emlékét idézi, ha másképp is történt. Volt terápiás célja, hogy ehhez a témához nyúlj, vagy csupán jó irodalmi alapanyag lett ez a tapasztalat?*

– Azt hiszem, pont fordítva működik. A lenyűgöző benyomás, meghatározó tragédia az, ami elégnék bizonyul egy regény feltöltésére. Ez volt a hajtóerő. Nem volt terápiás célom, de a *Tiki* megírásának egy ilyen tapasztalat megélése (és -szenvedése) volt a feltétele.

– *Amikor Tiki tragédiájának leírása következett volna, eltörted a lábad. Utólag visszagondolva, volt összefüggés? Mennyire hatnak vissza rád az írásaid?*

– Sokan hisznek ebben, állítólag elég gyakori a hasonló együttállás, de őszintén szólva, nem foglalkozom ilyesmivel. Ha jól megy az írás – főleg, ha prózáról van szó – akkor „jól” vagyok, és nagyon intenzíven élem meg az alkotást, még ha esetenként nehéz is – akár lelkiileg, akár szakmailag.

– *A három köteted közül talán a Lóri és a kihalt állatok a legkevésbé személyes/belső indíttatású, több helyütt elmondtad, milyen sokban különbözik a főszereplőtől személyiségben és érdeklődési körben egyaránt, ezért sokat kellett utánaolvasnod például a természettudományos ismereteknek. Nehezebb vagy könnyebb volt a munkafolyamat így, hogy elsősorban fantáziából írtál?*

– Nehezebb volt, mert az előbb említett felhajtóerő gyengébbnek minősült, ugyanakkor könnyebb is, mert nem ragaszkodtam semmihez, sokkal nyugodtabban, higgadtabban szedtem darabjaira a szöveget. Kevésbé éreztem öncsalásnak, ha változtatok, bár ilyen esetekben korábban is mindig a józan ész döntött végül. Na, jó, nagyjából mióta nagykorú vagyok.

– *Egy fellépéseden azt mondtad, kevés fáradtabb lényt láttál, mint egy megpakolt iskolatáskával délután hazafelé battyogó, általános iskolás kisfiút. És a gyerekkor véresen komoly, ha sokszor idealizáljuk is, mert egy olyan időszak ez, ahol minden egyes nap óriásit változik gyakorlatilag minden. Ezért választottad ezeket a témákat, karaktereket?*

– Nyilván. És azért is, mert engem ez nagyon megviselt akkor. Ezt meg akartam érteni, és elmondani. Sokkal nehezebb a gyerekkor, mint gyakran emlegetik. Horváth László Imre a *Tiki* fülszövegében Radnótit és az *Ikrek havát* idézi: „Nagy dolog a gyerekkor.”

– *Egyre több pszichológus beszél és ír nyíltan arról a taburól, hogy már kisgyerekként is találkozunk a halálfélelemmel (akár egy házikedvenc elvesztésekor), amit a szülők gyakran elbagatelizálnak (pl. a csodafarm meséjével vagy azzal, hogy a nagyon-nagyon távoli jövőbe helyezik a halál lehetőségét). A könyveidben viszont egyértelműen jelen van ez a kérdéskör. Különösen a lázalmok és betegségek eseteinél. Hogy látod, miként éli meg ezt a szorongást egy kisgyerek? Hogyan lehet/érdemes vele beszélni a halálról?*

– Nem igazán tudom, én is küzdök ezzel. Igyekszem őszinte lenni, ha a nagyobbik lányom ilyesmiről kérdez, de rengeteg mindenre nekem sincs válaszom. Ezt legalább nem félek neki megmondani, nem szégyellem előtte a kétségeimet. Ez például fontos lehet, nem tagadom le, hogy komoly és nehéz kérdés, amit feltesz, adott esetben pedig nincs is válaszom.

– A következő köteted újra versekből fog állni és elhagyod a gyerekkort is. Milyen témák foglalkoztatnak most?

– A gyerekkor elvesztése, az utána következő törvénytörő sivárság és az elmúlás tudata, családi kapcsolatok fellazulása. Halálfélelem, magány, ilyesmi. Elég komoran hangzik, azt hiszem, ez egy sötét tónusú könyv lesz a végén.

– Úgy tudom, egy nagyregény is készülöben van hosszú ideje, mely részben édesapád fiatalkori történeteinek, kalandjain alapul. A családi krónika tovább mesélése, átadása a középkor óta biztosan, de talán régebb óta is az apaszerephez kötődik, amit az írói munkásságodba is beszívárogtattál. Mintha összeforrt volna benned az írói és apai szerepkör. Különböző hivatás benned a kettő, van-e rangsor, vagy egységként kezeled?

– Szeretek a jó történeteket, gyakran beszélek az érzéseimről, ez mindkét szerepben azonos. Sokat olvasok, éneklek is a gyerekeknek. Sorrenden nem gondolkozom, nincs is értelme, úgy érzem, mindkettő megfér bennem, sőt, többnyire inkább segítik, mint korlátozzák egymást.

Izer Janka

IZER JANKA (1996) író. Kötete: *Ezért nem alszom nálad* (2020).